

Република България
ИКОНОМИЧЕСКИ
И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

С Т А Н О В И Щ Е

на тема

‘ТРУДОВАТА ЗАЕТОСТ НА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ’

(разработено по собствена инициатива)

София, 2012 г.

Икономическият и социален съвет на Р България включи в Плана за дейността

си през 2012 г. разработване на становище на тема

„Трудовата заетост на хората с увреждания”.

Разработването на проекта на становище бе разпределено на Комисията по труд, доходи, жизнено равнище и индустриални отношения.

С решение на Комисията за докладчик бе определен Стилиян Баласопулов - член на ИСС от група III.

На свое заседание от 12.11.2012 г. Комисията по труд, доходи, жизнено равнище и индустриални отношения обсъди и прие проекта на становище.

На пленарна сесия от 30.11.2012 г. Икономическият и социален съвет прие настоящото становище.

1. Основни изводи и препоръки

- 1.1. Икономическият и социален съвет (ИСС) счита за необходимо приемането на настоящото становище, за да се заостри вниманието на държавните органи и организации върху проблемите на трудовата заетост на хората с увреждания в специализираните предприятия и кооперации, включително и в контекста на Стратегия „Европа 2020” за развитието на социалната икономика.
- 1.2. Европейската комисия в редица свои документи отчита важността на включването на хората с увреждания в обществото и поощрява държавите да откликват на нуждите на хората с увреждания чрез предоставяне на качествени и иновативни услуги. Основните ползи за обществото от прилагането на политики за интеграцията на хората с увреждания могат да се оценят в различни аспекти.
 - 1.2.1. Социалните ползи за обществото се изразяват в интеграцията и заетостта на хората с увреждания чрез приноса към социалното им включване и създаването на социален капитал.
 - 1.2.2. Икономическите ползи се изразяват преди всичко в реализираните икономии

- на публични средства, които в противен случай биха се разходвали за социални помощи и обезщетения на хората с увреждания.
- 1.2.3. Чрез социалната и трудовата интеграция хората с увреждания са равни с останалите участници в трудовия процес и могат да участват активно в обществения живот.
 - 1.3. За ИСС резултатите от досегашните мерки за повишаване трудовата заетост на хората с увреждания са недостатъчни, поради което Съветът счита за наложително предприемането на по-ефективни действия с цел преодоляване на чувствителното изоставане на страната ни в сравнение с другите страни - членки на Европейския съюз (ЕС).
 - 1.4. ИСС със загриженост констатира задълбочаващата се тенденция към влошаване на социалния статус на хората с увреждания и много високите равнища на безработица сред тях. По данни на Националния статистически институт (НСИ) и Националния осигурителен институт (НОИ) хората с увреждания в работоспособна възраст са около 200 000 души, като само около 10% от тях са заети в различни сфери на обществения живот.
 - 1.5. Тревожна е също тенденцията към намаляване на броя на специализираните предприятия и кооперации и на заетите в тях хора с увреждания. За периода от 1990 - 2012 г. броят на заетите хора с увреждания в специализираните предприятия и кооперации е намалял с драстичните 92.4 %.
 - 1.6. ИСС констатира, че след приемането на страната ни за член на Европейския съюз в България се провежда по-активна политика и се усъвършенства законодателната уредба по отношение на социалната и трудовата интеграция на хората с увреждания, но практическото ѝ приложение все още не постига необходимата ефективност за решаване на проблемите на тази група хора.
 - 1.7. Недостатъчната гъвкавост и ефективност на политиките по осигуряване на заетост на хората с увреждания води до тяхната социална изолация, намалява мотивацията им за допълнителна квалификация и търсене на работа.
 - 1.8. Съветът констатира, че въпреки създадената нормативна база проблемът за достъпа на хората с увреждания до работните места, местоживеенето, транспорта, ведомствените, културните и др. сгради все още не намира добро решение поради неосигурен финансов ресурс и неефективен контрол от страна на държавата, общинските и други институции.
 - 1.9. ИСС препоръчва да се разработят по-ефективни икономически стимули с цел

повишаване на заинтересоваността на работодателитев специализирана и обичайна работна среда, при създаването на подходяща работна среда за хората с увреждания.

- 1.10. ИСС констатира, че по данни на НСИ преобладаващата част от хората с увреждания са с ниска или без професионална квалификация и в тази връзка счита, че обучението и повишаването на квалификацията на тези хора следва да е един от основните приоритети в работата на съответните отговорни институции.
- 1.11. Според ИСС медиите биха могли да подпомогнат по-осезателно процеса на положителна промяна в нагласите на обществото към хората с увреждания, за да се преодолеят доминиращите погрешни представи, съжалението, безразличието и негативизма към тях.
- 1.12. Като отчита всички основополагащи документи на ЕС и международната общност, третиращи както равните права на хората с увреждания, така и трудовата им заетост, вкл. и в контекста на Стратегия „Европа 2020”, ИСС препоръчва държавата да предприеме по-решителни действия за преодоляване на проблемите на хората с увреждания и развитието на социалната икономика. В тази връзка Съветът счита, че е необходимо:
 - 1.12.1. Усъвършенстване на нормативната уредба така, че да се преустановят констатираните негативни тенденции и се осигури бърз преход към разширяване обхвата на социалната и трудовата интеграция на хората с увреждания с цел подобряване на социалния им статус.
 - 1.12.2. Агенцията за хора с увреждания да усъвършенства информационната си система, като създаде Единен трудов регистър за хора с увреждания, включващ два обособени регистъра: Регистър на лицата с увреждания, активно търсещи трудова реализация в обичайна и специализирана работна среда, и Регистър на работодателите и органите по назначаване, обявили, че желаят да наемат хора с увреждания.
 - 1.12.3. Подобряване на схемата за финансови и други облекчения за специализираните предприятия и кооперации с цел подобряване финансовата им стабилност и внедряване на съвременна техника и нови технологии в тях.
 - 1.12.4. При кандидатстване на специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания по националните оперативни програми да се облекчат финансовите условия за тях, като например: се замени изискването за банкова гаранция със запис на заповед; се създаде гаранционен фонд за

финансиране на европейски проекти с преференциални лихвени условия и се завиши процентът на авансовото плащане до размер на 40% от стойността на проекта.

- 1.12.5. Да се предприемат мерки за насърчаване на публично-частното партньорство на общините със специализираните предприятия и кооперации за развитие на социалната и трудовата интеграция на хората с увреждания.
- 1.12.6. Държавата да завиши минимум три пъти целевите средства по бюджета на Агенцията за хора с увреждания, предназначени за социални и бизнес проекти.
- 1.12.7. Да се приеме нормативен документ за субсидиране на производството и реализацията на стоки и извършването на услуги от специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания, с който да се регламентира намаляване с 50% на ДДС на тези субекти.

2. Трудова заетост на хората с увреждания

- 2.1. През годините на присъединяване и членство на страната в Европейския съюз отношението на правителствата към социалната и трудовата интеграция на хората с увреждания се променя в положителна насока. На национално и на европейско ниво се разработват и прилагат редица политики и мерки.
- 2.2. За ИСС водещо начало при реализацията на социалната и трудовата интеграция на хората с увреждания са основните положения от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, Стратегия „Европа 2020“, „Стратегия за заетост на хората с увреждания (2011-2020 г.)“, Закона за интеграция на хората с увреждания и Националната концепция за социална икономика.
- 2.3. Съгласно Закона за интеграцията на хората с увреждания тяхната трудова заетост се осъществява в интегрирана работна среда (отворен пазар на труда) и в специализирана работна среда (в специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания).
- 2.4. ИСС отчита със задоволство, че повишаването на трудовата заетост на хората с увреждания е обявено за национален приоритет, който изисква постоянно политическо и обществено внимание както и максимална степен на координация на политиките, отнасящи се до нея.
- 2.5. Същевременно Съветът констатира, че към настоящия момент хората с

- увреждания остават една от най-рисковите групи на пазара на труда, независимо от регламентираните в българското законодателство антидискриминационни и насърчителни мерки при осигуряване на работни места и наемане на лица с намалена работоспособност.
- 2.6. Променящата се социално-икономическа среда в България през периода на прехода и настоящата световна финансова и икономическа криза оказват значително влияние върху социалния статус на хората с увреждания. ИСС отчита факта, че през последните години ръстът на безработицата, структурните промени в икономиката, недостъпната архитектурна среда и др. засилиха социалната изолация на тази целева група.
 - 2.7. Възможностите за устройване на работа на безработните с намалена работоспособност на трудовия пазар са ограничени. Шансовете им да започнат работа на несубсидирани места са минимални, особено за хора с над 70 % загубена работоспособност.
 - 2.8. ИСС констатира тревожната тенденция на непрекъснато увеличаване на безработицата сред тази социална група в абсолютни и относителни величини, изчислени на база общ брой на хората с увреждания в трудоспособна възраст.
 - 2.9. По данни на Националния статистически институт (НСИ) и Националния осигурителен институт (НОИ) хората с увреждания в работоспособна възраст са около 200 000 души, а само около 10% от тях са заети в различни сфери на обществения живот. Същевременно, по данни на Агенцията по заетостта (АЗ), през 2010 г. активно са търсили работа около 13 500 души с увреждания (4% от общия брой на регистрираните безработни лица), а по различни програми Агенцията по заетостта е осигурила заетост само за 4807 от тях.
 - 2.10. Съветът счита за притеснителен и факта, че броят на регистрираните безработни хора с увреждания се е увеличил през 2010 спрямо 2009 г. с 12.23%. Тези данни показват, че въпреки регламентираните законодателно антидискриминационни и насърчителни мерки безработицата при тази социална група остава много висока.
 - 2.11. Преобладаващата част от хората с увреждания са изключени от трудовия пазар, като по данни от НСИ при лицата на 18 и повече години безработицата е близо 50%, а съответно от общия брой на хората с трайни увреждания безработни са 89%.
 - 2.12. Регистрираните лица, търсещи работа, са предимно хора с общи увреждания,

- попадащи в групата с от 50% до 70 % загубена работоспособност, които имат по-големи шансове да се реализират на пазара на труда.
- 2.13. Същевременно групата на хората с увреждания на опорно-двигателния апарат е около 20 % от общия брой на лицата с намалена работоспособност и Съветът констатира, че за тях трудно се намира подходяща работа поради липсата на достъпна среда.
 - 2.14. Делът на хората с умствени и психически увреждания, регистрирани като търсещи работа, е около 11 %, а техните шансове за трудова реализация в действителност са незначителни.
 - 2.15. Групата на хората със зрителни увреждания е с относителен дял от близо 9 %, като техните шансове на свободния пазар са минимални.
 - 2.16. Данните показват, че реализацията на социалните и трудовите права на лица с умствени затруднения все още е трудно постижима, защото тя изисква прилагането на съвременни практики и ангажираност на цялото общество.
 - 2.17. Твърде сложен е и проблемът за професионално-трудова реализация на лицата с ментални увреждания. Овладяването от тях на достъпни професии и специалности е условие за интегрирането им в обществото.
 - 2.18. За ИСС друга група, към която е необходим особен подход, са слепо- глухите, за чието успешно интегриране са наложителни допълнително обучение и рехабилитация.
3. Ролята на специализираните предприятия и кооперации за социална и трудова интеграция на хората с увреждания
 - 3.1. ИСС отчита факта, че социалната и трудова интеграция на хората с увреждания в България има история, традиции и обнадеждаващи перспективи. Най-тясно те са свързани с появата и развитието на кооперациите.
 - 3.1.1. Кооперациите постигат силно развитие като обединение на хора с незначителни материални възможности, но със стремеж за справяне с икономическите трудности. Сред член-кооператорите равнопоставено, със зачитане и уважение на човешкото им достойнство, заемат своето място и хора с увреждания.
 - 3.1.2. Едновременно с кооперациите се създават и функционират специализирани предприятия за социална и трудова интеграция на хора с увреждания. Те продължават да бъдат основен работодател на хора с увреждания и в

днешно време, което говори за целесъобразността на тяхното създаване и важната роля, която играят за социалното и трудовото интегриране на тези хора.

- 3.2. Специализираните предприятия и кооперации за работа на хора с увреждания обединяват икономически и социални ресурси за социална и трудова интеграция на хората с увреждания, което води до намаляване на бедността и социалното им изключване.
- 3.3. Специализираните предприятия и кооперации за хора с увреждания (наричани преди инвалиди) се създават в България през втората половина на четиридесетте и в началото на петдесетте години на миналото столетие. Ефективното им функциониране е гарантирано чрез предоставяне на монополни производства, коопериране с държавната промишленост или възлагане на държавни планови поръчки.
- 3.4. Към 1990 г. броят на заетите в Трудово-производителните кооперации на инвалидите (ТПКИ) е около 52 000 души, в т. ч. 33 000 души с 1-ва и 11-ра група инвалидност и с Ш-та група инвалидност с изискване за специални условия на труд.
- 3.5. По данни на Агенцията за хора с увреждания (АХУ) към 23.08.2012 г. са регистрирани 126 специализирани предприятия и кооперации и заетите хора с увреждания в тях са около 2500.. Броят на специализираните предприятия е 79, а кооперациите са 47. Регистрираните организации на хората с увреждания, които имат численост на персонала до 5 човека и 5 човека, са, както следва:
 - 34 специализирани предприятия на хора с увреждания;
 - 5 кооперации на трудоустроени.
- 3.6. ИСС констатира с безпокойство, че най-силно засегнатата от трудностите на преходния период и настоящата икономическа и финансова криза е социалната група на хората с увреждания. Намалението на заетите в специализираните предприятия и кооперации е с драстичните 92.4%.
- 3.7. В тази връзка Съветът препоръчва да се приемат и превърнат в цел с приоритетно обществено значение мерки за укрепването и развитието на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания. Те са предпочитани работодатели за тях, защото в такава специализирана работна среда се чувстват морално и физически защитени.
- 3.8. В специализираните предприятия и кооперации се прилагат управленски

практики за: поддържане на основните човешки права, уважение към различните култури и отделните служители, подобряване на трудовите отношения, подобряване условията на труд и заетост, социална защита и развитие на човешкия потенциал.

4. Действащата нормативна уредба и проблемите за социалната и трудовата интеграция на хората с увреждания

4.1. ИСС счита, че трудовата заетост на хората с увреждания е национален приоритет, който изисква постоянно политическо и обществено внимание, както и максимална степен на координация на политиките, отнасящи се до нея. Реализацията на пазара на труда на тази уязвима група е един от основните инструменти за интегриране на хората с увреждания във всички области на обществения живот.

4.2. Правата и преференциите за хората с увреждания са регламентирани в съответните закони, правилници и наредби. По-важните от тях са: Кодексът на труда (КТ), Законът за интеграция на хората с увреждания (ЗИХУ), Законът за насърчаване на заетостта (ЗНЗ), Законът за данъците върху доходите на физически лица (ЗДДФЛ), Законът за защита срещу дискриминация (ЗЗСД), Законът за корпоративното и подоходно облагане (ЗКПО), Законът за държавния бюджет (ЗДБ), Законът за обществените поръчки (ЗОП) и Законът за устройство на територията (ЗУТ).

4.2.1. Кодексът на труда дава важна гаранция за правото на труд на хората с увреждания, които са трудоустроени, чрез забрана за уволнението им съгласно чл. 333, ал. 1, т. 3 и ал. 2 от КТ.

4.2.2. По отношение на трудовата заетост на хората от тази уязвима група ЗИХУ дава възможност работодателите от обичайната и специализираната работна среда да бъдат стимулирани, когато наемат на работа лице с увреждания, като им се възстановяват от държавния бюджет съответно 30% и 50% от осигурителните вноски. Същевременно законът регламентира задължението на Министерството на труда и социалната политика, Агенцията по заетостта (чл. 23 ал.1 от ЗИХУ) и АХУ да създават и реализират различни програми и мерки за насърчаване на трудовата заетост на тази целева група.

4.2.3. ЗНЗ стимулира работодателите, които наемат хора с увреждания, чрез поемане от страна на държавата на разходите за заплати, осигуровки и отпуски за всяко назначено лице с увреждане за една година, при условие че фирмата задържи същия човек на работа поне още дванадесет месеца след

това (чл. 52, ал. 1 от ЗНЗ).

- 4.2.4. ЗОП регламентира участието на специализираните предприятия и кооперации за хора с увреждания в държавни обществени поръчки по списък на стоки и услуги, утвърден от Министерския съвет (чл.16 от ЗОП).
- 4.3. ИСС откроява следните основополагащи документи на Европейския съюз (ЕС) и международната общност, които третираат равните права на хората с увреждания, включително и трудовата им заетост:
- Хартата за фундаменталните права в ЕС (чл. 1, чл. 21, чл. 26);
 - Стандартните правила на ООН за равнопоставеност и равни шансове за хората с увреждания;
 - Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, ратифицирана на 26.01.2012 г. от Народното събрание на Република България. Съгласно чл. 27 от нея държавите - страни по конвенцията, признават правото на труд на хората с увреждания, равноправно с всички останали, и полагат усилия за създаване на възможности за трудовата им заетост и професионалното им израстване.
- 4.4. Съветът подкрепя виждането на Европейската комисия по отношение на важността на включването на хората с увреждания в обществото и приетата през 2010 г. "Европейска стратегия за хората с увреждания (2010 - 2020г.) - „Европа свободна от бариери“. Планът за действие по прилагането ѝ поощрява държавите да откликват на нуждите на хората с увреждания при предоставяне на качествени иновативни услуги. Стратегията разглежда неправителствените организации на хора с увреждания като компетентни и експертни партньори в развитието на политиките.
- 4.5. ИСС препоръчва на държавните органи своевременно да извършат нормативните промени относно дейността на специализираните предприятия и кооперации за хора с увреждания в съответствие с ратифицираната Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания.
- 4.6. Съветът е обезпокоен от данните за влошаващото се здравословно и физическо състояние на хората с увреждания, което в комбинация с променящата се вследствие на кризата социално-икономическа среда в страната ни, оказват отрицателно влияние върху социалния статус на хората с увреждания и те остават една от най-рисковите целеви групи, изключени от пазара на труда.
- 4.7. ИСС констатира, че при специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания е налице ниска ликвидност, липса на налични финансови

- средства, което прави почти невъзможен достъпът им до банкови кредити. Ниската им рентабилност и затруднената гъвкавост към пазарната конюнктура водят от своя страна до невъзможност тези предприятия да финансират собствени инвестиционни проекти.
- 4.8. Също така специализираните предприятия и кооперации са затруднени да участват в европейски проекти поради ниския процент на авансово плащане и останалите правила за финансиране по време на изпълнението им. Това води до неизползване на предоставените им от европейските програми и фондове възможности за финансиране.
- 4.9. Очертава се необходимостта от диверсифициране на формите на заетост на хората с увреждания, като се отчитат интересите на всички заинтересовани участници в този процес. В тази връзка ИСС препоръчва да се засили подкрепата за специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания от страна на държавата, защото без нея те не биха могли да оцелеят на свободния пазар, въпреки че са основни структури, които осигуряват постоянна заетост на целевата група.
5. Практически решения при реализация на политиката за повишаване ефективността на социалната и трудовата интеграция на хората с увреждания
- 5.1. Съветът с удовлетворение отчита факта, че през последните години държавата обръща повече внимание и полага усилия да осигури възможности за социално включване и интеграция на хората с увреждания на пазара на труда. Стимулират се финансово, макар и недостатъчно, специализираните предприятия и кооперации, както и работодатели в обичайна среда, които наемат работници и служители с увреждания.
- 5.2. Същевременно дейността на държавните институции, които имат отношение към проблемите на хората с увреждания, съвместно с национално представените организации на и за хора с увреждания насочиха усилията си към промяна на нормативната уредба.
- 5.3. През месец март 2010 г. влезе в сила промяна в ЗИХУ, като съотношението на трудоустроени лица с трайни увреждания към здрави работници от 50/50 на стана 30/70 на сто. Преотстъпените средства от републиканския бюджет от осигурителни вноски, задължително здравно осигуряване и допълнително задължително пенсионно осигуряване се завишиха от 30 на 50 на сто. Тази промяна влезе в сила от 01.01.2011 г.

- 5.4. От месец май 2012 г. са в сила измененията и допълненията на Закона за обществените поръчки, съгласно които специализирани предприятия и кооперации за хора с увреждания могат да участват в процедури за обществени поръчки при условие, че могат да изпълнят най-малко 80% от предмета на поръчката със собствено производство и ресурс или с подизпълнители, които също са специализирани предприятия или кооперации на хора с увреждания, когато предметът на поръчката е включен в списък, утвърден от Министерския съвет (чл.16 В, ал. 1, т. 1, 2 и 3).
- 5.5. С извършените промени в Правилника за прилагане на Закона за насърчаване на заетостта (ДВ, брой 26/30.03.2012 г.) бяха либерализирани процедурите за работодателите при ползване на различни насърчителни мерки за разкриване на работни места и субсидирана заетост, както и за повишаване ефективността на изразходваните бюджетни средства, предоставени на работодателите при ползване на насърчителните мерки.
- 5.6. Министерството на труда и социалната политика (МТСП) и неговите агенции разработиха национални политики, стратегии, планове и програми за решаване проблемите на хората с увреждания. Един от важните документи, който бе разработен и приет от Министерски съвет (МС) на 29.06.2011 г., е „Стратегия за заетост на хората с увреждания 2011-2020 г.“, в съответствие със Стратегия „Европа 2020“ - политически документ, който определя визията на правителството в областта на трудовата реализация на хората с увреждания и очертава конкретните мерки, които следва да се осъществят.
- 5.7. В изпълнение на тази стратегия МС прие „План за действие за осигуряване на равни възможности за хората с увреждания“ 2012 - 2013 г., в който са разписани дейностите, които съответните институции трябва да реализират. ИСС с удовлетворение отчита, че усилията на структурите на МТСП, на кметовете на общини и на неправителствените организации на и за хора с увреждания, са насочени преди всичко към откриване на нови социални услуги за хора с увреждания, повишаване квалификацията на доставчиците на социални услуги, както и разширяване възможностите за трудова заетост на хората с увреждания и включването им в различни програми за осигуряване на подходящи работни места.
- 5.8. В съответствие със „Стратегията за осигуряване на равни възможности за

хората с увреждания (2008 - 2015 г.)” е утвърден план, съдържащ 8 оперативни цели, насочени към подобряване качеството на живот и социалното включване на хората с увреждания, съобразени с европейските тенденции за равнопоставеност, като две от тях имат изключително значение за дейността на специализираните предприятия и кооперации за хора с увреждания, а именно:

- четвърта оперативна цел - „Осигуряване на комплексна медицинска и социална рехабилитация, помощни средства, приспособления и съоразения и медицински изделия”, чрез която ще се извърши промяна в модела на медицинската експертиза, както и в модела на социална оценка, с цел осигуряване на оптимални срокове, достъпност и компетентност при освидетелстване на хората с увреждания.
- пета оперативна цел - „Разширяване възможностите за трудова заетост при хората с увреждания и включването им в различни програми за осигуряване на подходящи работни места”.

5.9. ИСС констатира, че Агенцията по заетостта е започнала изпълнението на “Националната програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания” 2012-2013 г., в рамките на която работодателите ще бъдат насърчавани при наемане на лица с трайни увреждания, осигуряване на достъп, адаптиране и оборудване на работното място, както и при осигуряване на специализирана работна среда за подобряване условията на труд и технологично обновяване на производствения процес.

5.10. С подкрепата на МТСП по ОП „Развитие на човешките ресурси” на 15.06.2011 г. стартира схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ „Шанс за всички” само за специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания. Основната цел на програмата е да се насърчи развитието на социалната икономика и да се инвестира в социалния капитал. В рамките на тази интервенция се предоставя подкрепа на специализирани предприятия и кооперации за хора с увреждания с цел повишаване квалификацията на кадрите, работещи в тях, а съфинансиране от страна на кандидатите не се изисква.

5.11. Министерството на икономиката, енергетиката и туризма и МТСП, съвместно с работодателските национално представени организации на и за хора с увреждания, от месец януари 2012 г. стартираха по ОП „Конкурентоспособност на българската икономика” схема „Подкрепа на

- предприятия и кооперации на хора с увреждания”, която изисква само 5 % съфинансиране от страна на кандидата.
- 5.12. ИСС е удовлетворен, че с участието на работодателски, синдикални и неправителствени организации на и за хора с увреждания МТСП прие “Национална концепция за социална икономика”, която бе утвърдена от Министерския съвет. Националната концепция е документ, чрез който се представя активната позиция на държавата, формирана в резултат на съвместните действия на широк кръг заинтересовани страни. Тя конкретизира наредели процеси от реалната икономика, които следва да се обособят в самостоятелен сектор на развитие, за постигане гъвкавост и сигурност в заетостта на хората с увреждания и уязвимите групи в обществото.
- 5.13. Голям принос за проучване на пазара бяха организирани и проведени от национално представителните работодателски организации на и за хора с увреждания девет Национални изложения на стоки и услуги, произведени от специализирани предприятия и кооперации в периода 2003 - 2011 г.. Публичното представяне повиши авторитета на структурите, в които работят хора с увреждания, и доказа, че включването им в трудовия процес е основна предпоставка за тяхната интеграция и подобряването на качеството им на живот.
- 5.14. Същевременно през април 2012 г. се проведе и Първият европейски панаир на социални предприятия и кооперации за хора с увреждания. Събитието се реализира благодарение на подкрепата на Европейската комисия (ЕК), Европейската конфедерация на производствените кооперации и социалните предприятия (СЕКОП), МТСП и АХУ и в подкрепа на усилията на ЕК за подпомагане на социалното предприемачество в Европа, за постигане на приобщаващ растеж и създаване на заетост.
- 5.15. Въпреки напредъка ИСС констатира, че все още не е постигната необходимата ефективност на социалната и трудовата реализация на хората с увреждания. В тази връзка Съветът препоръчва държавата да предприеме конкретни действия за промени в нормативната уредба, засягащи дейността на специализираните предприятия и кооперации за хора с увреждания, съобразени със социално-икономическата ситуация в страната, и по-конкретно:
- 5.15.1. Разработване и прилагане на мерки за икономически стимули в подкрепа на работодатели в специализирана и обичайна работна среда;

- 5.15.2. Осигуряване на условия за достъпно и качествено здравеопазване за хората с увреждания;
- 5.15.3. Създаване на условия за достъп на хората с увреждания до местоживеене, месторабота, обществени и културни институции;
- 5.15.4. Организиране на специализирани схеми по оперативните програми на Република България за следващия програмен период 2014 - 2020 г., отнасящи се до хората с увреждания: тяхното социално включване, трудова заетост и образование, достъпност, транспорт, жилищна политика и др;
- 5.15.5. Осигуряване на условия за информационна достъпност, съобразена с вида на уврежданията - визуално представяне на текст, брайлова азбука, достъпни мултимедии, средства и форми за комуникация, включително достъпни информационни и съобщителни технологии;
- 5.15.6. Създаване на равни възможности при отглеждане на деца и лица с увреждания в защитено жилище, в семейството, в приемни семейства;
- 5.15.7. Законова регламентация на жестомимичния език;
- 5.15.8. Изграждане на единен трудов регистър за хора с увреждания, включващ следните два обособени регистъра:
- Регистър за лицата с увреждания, активно търсещи трудова реализация в обичайна и специализирана работна среда;
 - Регистър на работодателите и органите по назначаване, обявили, че желаят да наемат хора с увреждания.
- 5.15.9. При кандидатстване на специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания по европейски оперативни програми е необходимо:
- да се замени изискването за банкова гаранция със запис на заповед;
 - да се създаде гаранционен фонд за финансиране на европейски проекти с преференциална лихва - не повече от 5 %;
 - да се завиши процентът на авансовото плащане до размер на 40% от стойността на проекта, с междинни плащания, и 20% след приемане на проекта;
- 5.15.10. Да се увеличат целевите средства по бюджета на Агенцията за хора с увреждания от 1.5 млн. лева на 5 млн. лева, предназначени за социални и бизнес проекти;
- 5.15.11. ИСС предлага да се разработят мерки, които да се прилагат съобразно одобрените от Комисията критерии за анализ на съвместимостта на държавната помощ за наемане на работници в неравностойно положение и

работници с увреждания, подлежащи на индивидуално уведомяване (2009/C188/1):

- 5.15.11.1. Изплащането на обезщетенията по време на неработоспособност на трудоустроените лица в специализираните предприятия и кооперации по чл. 40, ал.5 от КСО, респективно параграф 22 от ПЗР на КСО да става изцяло от бюджета на НОИ;
- 5.15.11.2. Специализираните предприятия и кооперации да бъдат освободени от местни данъци и такси;
- 5.15.11.3. Средствата, изплащани съгласно Наредба за реда за възстановяване на внесени осигурителни вноски от работодатели и от специализираните предприятия, трудово-лечебните бази и кооперациите на хора с увреждания, членуващи в национално-представителните организации на и за хора с увреждания, да не се третират за държавна помощ по смисъла на Регламент ЕО 1998/2006 на ЕК.
- 5.15.12. Стимулиране на предприятия, които закупуват стоки и услуги от специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания чрез регламентиране на пълно или частично освобождаване на купувачите от задължението им да наемат хора с увреждания. Редът и условията следва да бъдат определени от Агенцията по заетостта и Агенцията за хора с увреждания, съгласувано с Националния съвет за интеграция на хората с увреждания, при внасяне на съответни промени в КТ и Закона за насърчаване на заетостта.

(п)

Проф. д-р Лалко Дулевски ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН
СЪВЕТ